

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ
БЕРҮҮ ЖАНА ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛИГИ**

ОШ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ

МЕДИЦИНА ФАКУЛЬТЕТИ

**АСКЕРДИК МЕДИЦИНАЛЫК ДАЯРДОО ЖАНА ӨМҮР КООПСУЗДУГУ
КАФЕДРАСЫ**

**СТУДЕНТТИН ОКУУ ПРОГРАММАСЫ
(Syllabus)**

Адистиги (багыты)	Математика, информатика	Курстун коду	550200
Окутуу тили	кыргыз	дисциплина	«БЖД и изменение климата»
Академиялык жыл	2025-2026-ж	Кредиттин саны	2
Окутуучу	Төлөнбаева А.Ж.	семестр	1
Е-Mail	1977anara@gmail.com	Сабактын жадыбалы	“ОшМУ- Студент” тиркемеси боюнча
СӨАИ кабыл алуу жана консультациялар графикти (убакыт/ауд)	Дүйшөмбү-жума 8-00-17-00 ауд. 106	Сабак өтүүчү жай (имарат/ауд.)	Педагогика факультетинин имараты, ауд. 103
Окутуу формасы	күндүзгү	Курстун тиби	бакалавр

Программа жетекчи _____

Ош шаары, 2025

1.Курстун мүнөздөмөсү

Адамдын айлана-чөйрө (ишкана, тиричилик, шаар, жаратылыш) менен болгон өз ара аракетинин коопсуздук талаптарын жана өзгөчө кырдаалдардын терс факторлорунун таасиринен коргонуу ыкмаларын, ошондой эле окуучунун ден соолугун сактоо, чыңдоо жана калыптандыруу билимин практикалык машыктыруу жана өз ден соолугуна жоопкерчиликти кароого тарбиялоо.

Дисциплинанын милдеттери:

- адамдарды табигый жана техногедик мүнөздө жаралган кырсыктардан коргонуу ыкмаларына үйрөтүү;
- болочок кесип ээлерин билим берүү мекемелеринде окуу процесси үчүн коопсуз шартты түзүүгө жана кырсыктан жабыркагандарга биринчи жардам көрсөтүүгө үйрөтүү.

2.Курстун максаты

Студенттерде эмгектин коопсуз шарттарын уюштуруу чөйрөсүндө билимдердин, билгичтиктердин жана көндүмдөрдүн комплексин калыптандыруу, ошондой эле аларды практикалык ишмердүүлүктө колдоно билүүгө үйрөтүү.

Пререквизиттер	биология, экология, физика, дене тарбия	
Постреквизиттер	курактык анатомия, физиология жана гигиена, балдар психологиясы, социалдык педагогика, практикалык педагогика ж.б	
Дисциплинаны окутуудагы күтүлүүчү натыйжалары		
НББП	Дисциплинанын ОН	Компетенциялар
ОН-5 – окуучулардын билим алуу муктаждыктарын жана кыйынчылыктарын диагностикалоого, диагностиканын жыйынтыктарынын негизинде жекече билим берүү стратегияларын пландаштырууга жана ишке ашырууга, математиканы, информатиканы жана физиканы окутууда инклюзивдик практикаларды колдонууга жөндөмдүү.	ОНд -1 Түрдүү экстремалдык жана өзгөчө кырдаалдардын коркунучтарынан коргонуу жана ага даярдык көрүү багытында жүргүзүлгөн мамлекеттик саясат принциптерин, өмүр коопсуздугунун укуктук, ченемдик-техникалык жана уюштуруучулук негиздеринин билет ОНд -2 Билим берүү процесси учурунда жаратылыш байлыктарын рационалдуу пайдалануу аркылуу окуучунун сергек мүнөздө жашоосу, ден-соолугун сактоосу, коргоосу жана калыптандыруусу үчүн шарт түзүүгө, экстремалдык жана табигый, техногендик, социалдык мүнөздөгү өзгөчө кырдаалдар жаралган учурда окуучулардын коопсуздугун камсыздоо боюнча шарттарды түзүүгө, түрдүү экстремалдык кырсыктарда жана ооруда биринчи медициналык жардам көрсөтүүгө жөндөмдүү; ОНд -3 түрдүү мүнөздөгү топтук (социалдык) тобокел деңгээлин аныктоо, окуучулар арасында терс таасирлерге (зомбулук, алкогольду жана наркотиктерди колдонуу ж.б.) жол бербөө үчүн профилактикалык иштерди жүргүзүү, биринчи медициналык жардам көрсөтүү көндүмүнө ээ	КК-8. Туруктуу өнүгүү үчүн инсанга багытталган билим берүүнүн принциптерине ылайык билим берүү процессинин оптималдуу педагогикалык шарттарын түзө алат(дени сак жашоо образы, жаратылышты коргоо жана жаратылыш ресурстарын рационалдуу пайдалануу, энергиялык натыйжалуулук, маданий ар түрдүүлүк, гендердик, инклюзия ж.б.).
		КК-21. Окуучулардын түрдүү тармактардагы (психикалык, социалдык, адеп-ахлактык ж.б.) өнүгүү деңгээлиндиагностикалоого жана ошого жараша ар кандай терс таасирлерди (зордук-зомбулук, баңгилик заттарды жана алкогольду колдонуу ж.б.) алдын алуу боюнча профилактикалык иштерди жүргүзө алат.

3. Дисциплинанын тех. картасы

Рекомендуемая технологическая карта для одного модуля в разрезе одного семестра (М1):

Дисциплина	Кредит	Ауд. часы	СРС	1 модуль (50 балл)				Экзамен (50 балл)
		40%	60%	Ауд. часы		СРС/СРСП	РК (r)	ИК (Е)
				лек.	пр.			
БЖД с изм климата	2	24	36	10	14	30/6		
Карта накопления баллов				8	8	16	18	
Результаты модулей и экзамена				(M=tcp.+r+s) до 50/ 50				50
				Рдоп. = M1 (30-50)				
Итоговая оценка				I = Рдоп. + E				100

4. Лекциялык жана практикалык сабактардын календардык-тематикалык планы

4. Лекциялык жана практикалык сабактардын календардык тематикалык планы					
№	Ап та	Лекциялык жана практикалык сабактардын темалары	Сааттын саны		упай лар
			Лек	Пр	
1-модуль					
1	1-я	ЖТКнын теориялык негиздери. Коркунучтар жана алардын түрлөрү. Эмгекти коргоо эрежелери жана өндүрүштүк коопсуздук. Өрт коопсуздугу	2		8
		Эмгекти коргоо жана коопсуздук техникасы.		2	8
2	2-я	Жарандык коргонуу - ӨКдан коргоонун жалпы мамлекеттик системасы. ӨКдар жана анын кесепетинен калты коргоонун ыкмалары.	2		8
		Өзгөчө кырдаалдар жана алардын кесепетинен калкты коргоо ыкмалары.		2	8
3	3-я	Сергек мүнөздө жашоо – ден соолук жана ишке жөндөмдүүлүктүн негизи.	2		8
		Ден соолук жана анын факторлору.		2	8
		Балдардагы жаман адаттардын алдын алуу.		2	8
4	4-я	Түрдүү экстремалдык кырдаалдарда биринчи медициналык жардам көрсөтүү принциптери.	2		8
		Кан-тамыр системасынын курч жетишсиздигинен жаралган абалдарда биринчи жардам көрсөтүү.		2	8
		Түрдүү мүнөздөгү жаракат алууларда биринчи жардам көрсөтүү.		2	8
5	5-я	Микробиология, эпидемиология жана иммунология негиздери. Балдар инфекцияларынын оорулардын алдын алуу.	2		8
		Балдардын инфекциялык жана паразитардык ооруларынын алдын алуу.		2	8
		Итого:	10	14	

5. СӨАИ уюштуруунун планы

№	Теманын аталышы	СӨАИ тапшырмалары	Са ат	Баалоо каражат тары	Уп ай	Ада б-р	Тап. мөөнө тү
1.	ЖТКнын теориялык негиздери. Коркунучтар жана алардын түрлөрү.	1. Коркунучтар таксономиясынын таблицасын түзгүлө 2. Жашоо коопсуздугу боюнча терминдердин гlossарийин түзгүлө	4 ч	Таблица, гlossарий	8,0	1-4	2-апта
2.	Эмгекти коргоо эрежелери жана өндүрүштүк коопсуздук. Өрт коопсуздугу.	1. Эмгекти коргоо багытында өткөрүлүүчү инструктаждар боюнча таблица түзгүлө жана аларга мүнөздөмө бергиле 2. Өрт жаралган учурдагы аны өчүрүү жана коопсуз жүрүм-турум алгоритмин түзгүлө.	4 ч	Таблица, алгоритм	8,0	1-4	3-апта
3.	Жарандык коргонуу - ӨКдан коргоонун жалпы мамлекеттик системасы. ӨКдар жана анын кесепетинен калты коргоонун ыкмалары	1. Жарандык коргонуу системасынын жаралуу максаты жана тарыхы жөнүндө маалымат (доклад) даярдоо 2. Ишкана-мекемелерде жарандык коргонуу системасынын схемасын түзгүлө 3. Өзгөчө кырдаалдардын жалпы классификациясынын таблицасын түзгүлө	4 ч	Доклад, схема, таблица	8,0	1-4	4-апта
4.	Сергек мүнөздө жашоо – ден соолук жана ишке жөндөмдүүлүктүн негизи	1. Окуучулардын ден соолугун калыптандырууда сергек жашоонун орду тууралуу эстеткич даярдагыла 3. “Азыркы замандын адамдарынын тамактануусу” темасына реферат даярдагыла	4 ч	Эстеткич, реферат	8,0	1-4	5-апта
5.	Түрдүү экстремалдык кырдаалдарда биринчи медициналык жардам көрсөтүү принциптери.	1. Психоактивдүү заттарды колдонуунун зыяндуулугу: тамеки тартуу, баңгилик, токсикомания ж.б. алардын алдын алуу иш-чаралар тууралуу презентация түзгүлө.	4 ч	Презентация	8,0	1-4	6-апта
6.	Өндүрүштүк травматизм. Балдар травматизми жана алардын алдын алуу.	1. Сууга чөгүү, электротравма, гипрертермиялык синдром ж.б. 1-мед.жардам көрсөтүүнүн алгоритмин	5 ч	Алгоритм.	8,0	1-4	7-апта

		түзгүлө.					
7.	Микробиология, эпидемиология жана иммунология негиздери. Балдар инфекцияларынын оорулардын алдын алуу	1. Ичеги-карын жугуштуу ооруларына (ич келте, вирустук гепатит, ич өткөк) мүнөздөмө бергиле жана алардын окуучулар арасында таркалуусунун алдын алуу иш-чаралар тууралуу буклет түзгүлө	5 ч	Буклет	8,0	1-4	8-апта
			30		8,0		

6.Окутуучу менен СӨАИ уюштуруунун планы

№	Окутуучу менен СӨАИ тапшырмалары	СӨАИ өткөрүү тартиби	Саат	Баалоо каражаттары	Билим берүү ресурстары	Кабыл алынуучу жер	Күнү
1.	1. Балдардын жана өспүрүмдөрдүн психикалык саламаттыгынын көйгөйлөрүндөгү (суицид, түрдүү азгырыктар: телефон, компьютер оюндар ж.б.) уй-бүлөөнүн жана мектептин ролун аныктап, презентация даярдагыла.	Кеңеш берүү			<i>Учебники, ссылки</i>		
		Талкулоо	2ч 5 б	Эссе		Педфак ауд 103	
2.	1.Балдардын аллергиялык оорулары тууралуу доклад даярдагыла 2. Тиричилик химиялык каражаттары менен балдар арасында курч уулануулар боюнча буклет даярдагыла жана ата-энелер үчүн эстеткич даярдагыла	Кеңеш берүү					
		Талкулоо	2ч 5 б	Доклад, буклет, эстеткич		Педфак ауд 103	
3.	1. Балдар арасында кездешүүчү “Ичтин курч оорусу” жана “Колика жана кома абалдары” жөнүндө презентация даярдагыла.	Кеңеш берүү					
		Талкулоо	2ч 6 б	Презентация		Педфак ауд 103	
			6 ч				

Курстун саясаты

(Предметтин өзгөчөлүгүн эске алуу менен курстун саясатынын айрым элементтери өзгөртүлүшү мүмкүн):

1. Сабакка катышуу жана активдүүлүк

- ✚ Лекцияларга жана практикалык сабактарга катышуу талаптары.
- ✚ Сабак учурундагы жүрүм-турум эрежелери.
- ✚ Себепсиз сабак калтыруунун кесепеттери.

2. Академиялык ак ниеттүүлүк жана плагиат

- ✚ Плагиаттын жана академиялык абийирсиздиктин аныктамасы.
- ✚ Экзамендерде көчүрүүнүн жана плагиаттын кесепеттери.

3. Дедлайнды жана ишти кечиктирип тапшыруу үчүн айыптар

- ✚ Үй тапшырмаларын, долбоорлорду жана башка иштерди тапшыруунун акыркы мөөнөттөрү.
- ✚ Дедлайнды бузгандыгы үчүн айыптар (баллды төмөндөтүү).

4. Кайра тапшыруу жана апелляция саясаты

- ✚ Экзамендерди жана зачетторду кайра тапшыруунун шарттары жана жол-жоболору.
- ✚ Баалар боюнча апелляцияга берүү эрежелери.

5. Сабак учурунда гаджеттерди колдонуу

- ✚ Лекцияларда телефон, ноутбук жана башка түзүлүштөрдү колдонууга уруксат берүү же тыюу салуу.

6. Иштерди тариздөө жана шилтеме берүү эрежелери

- ✚ Жазуу иштерин тариздөөгө, цитата келтирүүгө жана адабияттар тизмесине карата талаптар.

7. Консультациялар жана окутуучунун офис сааттары

- ✚ Жеке консультациялар жана студенттердин өз алдынча иштерин (СӨИ) кабыл алуу үчүн окутуучунун кабыл алуу сааттары жана графиги.

(Силлабуста курстун саясатын так баяндоо студенттерге окутуучунун талаптарын жана курс учурунда сактала турган эрежелерди түшүнүүгө, ошондой эле окуу процессиндеги түшүнбөстүктөрдү болтурбоого жардам берет).

Баалоо системасы

Академиялык ак ниеттүүлүк жөнүндө декларация: Бул курсту окуп жаткан студенттер университеттин академиялык ак ниеттүүлүк боюнча саясатын сактоону талап кылган декларацияны тапшырууга тийиш. "ОшМУ да билим берүү процессин уюштуруу" жобосу А-2024-0001, 03.01.2024.

Билим берүү ресурстары:

(толук шилтемени колдонуңуз жана тексттерге/материалдарга кире турган жерди көрсөтүңүз)	
Электрондук ресурстар	(маалымат базалары, анимация, моделдөө, кесиптик блогдор, веб-сайттар, башка электрондук маалымдама материалдары Мисалы: видео, аудио, ссылки-дайджесттер)
Электрондук китептер	1. Безопасность жизнедеятельности: Учебник для студ. сред. Б40 учеб. заведений / Э. А. Арустамов, Н. В. Косолапова, Н. А. Прокопенко, Г. В. Гуськов. — М.: Издательский центр «Академия», 2014. https://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/22288/1/978-5-8050-0508-5.pdf 2. Основы медицинских знаний: учебное пособие, Т. В. Волокитина, Г. Г. Бральнина, Н.И. Никитинская - М.:

	Издательский центр «Академия», 2011 https://academia-moscow.ru/ftp_share/books/fragments/fragment_17255.pdf 3. Основы медицинских знаний и здорового образа жизни: учебное пособие для студентов педагогических вузов / Артюнина Г. П. – Москва, Издательство Академический Проект, 2020. https://www.studentlibrary.ru/ru/book/ISBN9785829130299.html 4. Безопасность жизнедеятельности. Практикум Н.В.Косолапова, Н.А.Прокопенко М.: Издательский центр «Академия», 2013 https://may.alleng.org/d/saf/saf122.htm
Лабораториялык колдонуу ресурстары	1. Компьютер-телевизор-проектор -DVD-экран-слайд 2. Тонометр - артериялык кан басымды өлчөө үчүн 3. Термометр – дене температурасын өлчөө үчүн 4. Санитардык носилка – жабыр тарткандарды ташуу үчүн 5. Аптечка – биринчи медициналык жардам көрсөтүүгө арналган 6. Турникет – сырткы кан агууну убактылуу токтотуу үчүн 7. Стандарттык шак-шактар – сөөктөрдүн сынуусунда иммобилизация үчүн 9. Санитардык сумка – биринчи медициналык жардам көрсөтүүгө үчүн жабдылган 10. Фантом – өпкө-жүрөк реанимациялык иш-чараларды көрсөтүү техникаларын машыгуу үчүн 11. Противогаз, респиратор, маскалар - дем алуу органдарын коргоо үчүн 12. Коргоочу кийимдер – терини зыяндуу заттардан коргоо үчүн 13. Өздүк аптечка, химияга каршы өздүк пакет, өздүк таңуучу пакет – биринчи медициналык жардам көрсөтүү үчүн арналган 14. Муляждар – кан агуу, сөөктөрдүн сынуусу, күйүк ж.б. имитациялаган муляждар ж.б.
Нормативдик-укуктук актылар	КРнын “Жарандык коргонуу жөнүндө мыйзамы” № 239 20.07.2009-ж. (https://cbd.minjust.gov.kg/202681/edition/873605/ru)
Окуу куралдар (китепкана)	1. Жашоо-тиричилик коопсуздугунун негиздери: Окуу куралы/ Ы.А.Перханова, К.М.Мусаахунов / ОшГУ, г.Ош, 2014.- 392 2. Безопасности жизнедеятельности: методикалык колдонмо/ Мусаахунов К.М., Перханова Ы.А., Джумабекова К.С., Ягодина М.А.; Ош мамлекеттик университети. – Ош: РИО «Билим», 2009. – 96с. 3. Медициналык билимдердин негиздери: методикалык колдонмо/ Перханова Ы.А.; Мусаахунов К.М.; Сабирова Г.Т.; - Ош: полиграф. борбору «Вок-Влак» 2007. – 60с. 4. Алгачкы медициналык жардам: Перханова Ы.А., Мамажакып уулу Ч. окуу куралы, ОшМУ, 2017